

Висвітлені педагогічні умови є достатніми і здатні забезпечити успішне формування професійно-валеологічної компетентності майбутніх педагогів щодо виховання у дошкільників навичок здорового способу життя без залучення в навчальний процес будь-яких додаткових засобів.

Список використаних джерел

1. Брехман И. И. Валеология – наука о здоровье. – 2-е изд., доп. и перераб. Москва : ФиС, 1990. 206 с.
2. Слостенін В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. Москва : Просвещение, 1976. 160 с.
3. Яременко О. , Вакуленко О. , Жаліло Л. , Комарова Н. Формування здорового способу життя : навч. посібн. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців. Київ : Український ін-т соціальних досліджень, 2000. 232 с.
4. Яременко О. , Балакірева О. , Вакуленко О. Формування здорового способу життя молоді : проблеми і перспективи. Київ : Український ін-т соціальних досліджень, 2000. 207 с.

The article focuses on the contemporary state of preparedness of future preschool establishment educator to valeological education of children. Scientific, axiological, legal, and activity aspects of valeological activities are analysed. An attempt to evaluate the essence of professional valeological competence of future preschool establishment educators is made. Vocational-valeological competence is an integral part of the general professional competence of the teacher, which specifies his theoretical and practical training in solving issues related to the upbringing of healthy lifestyle habits in preschoolers. Pedagogical circumstances of educator's professional valeological competence formation are featured.

Key words: health, healthy lifestyle, professional competence, educator's professional valeological competence.

Отримано: 29.04.2018

УДК 378.011.3-051:796:373.3

А. О. Боднар, Д. М. Солопчук

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Узагальнено висновки науковців щодо понять «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка учителя фізичної культури». Сформульовано авторське визначення поняття «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших

школярів», як процес опанування студентами цілісної системи теоретичних знань у галузі олімпійської освіти та усвідомлення їх як професійно значущих, формування на їхній основі професійних умінь і навичок у галузі вказаної педагогічної діяльності, формування системи мотивації щодо оволодіння знаннями, уміннями й навичками реалізації олімпійської освіти молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, олімпійська освіта, учитель фізичної культури.

Особистість учителя, його професійна компетентність, соціальна зрілість і духовне багатство нині є найбільш значущими показниками забезпечення ефективності процесу навчання та виховання підростаючого покоління. Якість професійної підготовки майбутнього педагога є основним критерієм стану і результативності діяльності національної системи освіти [17, с. 3].

Вихідні концептуальні положення сучасної стратегії реформування системи освіти в Україні відображено в основних нормативно-правових документах («Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті»), Законах України («Про освіту», «Про вищу освіту»). Модернізація системи вищої освіти спрямована на підвищення якості освітніх послуг, оновлення змісту і форм організації навчально-виховного процесу. Реалізація стратегічних завдань професійної підготовки фахівців можлива за умови переходу кількісних показників її рівня в якісні.

Важливою складовою вітчизняної системи освіти є підготовка фахівців для галузі фізичного виховання та спорту.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» зазначено, що «підготовка педагогічних працівників, їх професійне удосконалення – важлива умова модернізації освіти» [10, с. 2].

Перед педагогічною системою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи педагогічних університетів щодо підготовки майбутніх педагогів з високим рівнем професіоналізму, творчої активності, які відповідально ставилися б до результатів свого навчання та підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Для розуміння сутності процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів важливим є визначення характеристики базових понять дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати понятійне тлумачення терміну «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів».

Методи дослідження: аналіз, порівняння та систематизація наукових джерел, нормативних і програмних документів з проблеми дослідження; узагальнення теоретичних даних.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що питання підготовки фахівців вищих навчальних закладів до майбутньої професійної

діяльності є досить актуальним. Поняття «підготовка» визначають як сукупність засобів і методів, а також порядок їх використання в навчанні [8, с. 161]; найважливіше завдання вищої школи [12, с. 18]. Л. Вакалова та О. Орлова стверджують, що підготовка студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю орієнтує їх не тільки на засвоєння знань і умінь, а й на нестандартність мислення, розвиток творчих здібностей [2, с. 45].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «підготовка» визначається як запас знань, навичок, досвіду, набутого у процесі навчання, а також практичної діяльності. [3, с. 935].

Серед основних підходів до наукової інтерпретації сутності професійної підготовки майбутніх учителів вагоме місце посідають думки і погляди вчених-педагогів, які у своїх дослідженнях неодноразово підкреслювали необхідність і важливість розгляду процесу професійного становлення педагога як педагогічної проблеми.

У педагогічній енциклопедії професійна підготовка тлумачиться як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань і вмінь» [14, с. 549].

Проте деякі вчені [9; 15] наголошують на тому, що такі характеристики недостатньо увиразнюють специфіку професійної підготовки педагога, і вважають за доцільне розглядати її, як систему організаційних і педагогічних заходів, що забезпечують формування в особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок і професійної готовності до певної діяльності.

Н. Ємельянова визначає поняття «професійна підготовка», як процес і результат діяльності, спрямований на оволодіння певним запасом професійних знань, умінь та навичок, а також якостей особистості, необхідних для успішного виконання професійної діяльності [6, с. 8-9]. Б. Бім-Бад зазначає, що головне уміння, яким має оволодіти студент у процесі професійної підготовки, – робота над собою і з людьми [13, с. 3].

Л. Сущенко, розглядаючи сутність поняття “професійна підготовка”, зазначає, що «у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту особистісний підхід доцільно розглядати, як один із важливих наукових принципів, що забезпечує розуміння, пізнання, розвиток та самореалізацію особистості майбутнього фахівця в її цілісності та гармонійності» [18, с. 21].

У культурологічному просторі професійна підготовка представлена, як освітній процес, у якому студент і викладач реалізують себе, як суб'єкти культури, а зміст освіти будується відповідно до змісту педагогічної культури та із застосуванням особистісно орієнтованих технологій, культурних критеріїв і оцінок рівня готовності вчителя до професійної педагогічної діяльності [7, с. 23].

Інші науковці [1, с. 7-10] зазначають, що професійна підготовка має розглядатися через її результат або через процес його отримання як сукупність спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей професійного досвіду та норм

поведінки, які забезпечують можливість успішної діяльності за певною професією.

Дослідники, розглядаючи професійну підготовку з точки зору її педагогічного забезпечення, перш за все, звертають свою увагу на її зміст.

Зміст професійної освіти включає поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці, прищеплення спеціальних практичних навичок і вмінь; формування психологічних, моральних якостей особистості, важливих для роботи в певній сфері людської діяльності [4].

Важливо наголосити, що зміст професійної освіти обумовлений не тільки майбутнім видом діяльності, а й потребами універсального розвитку людської культури.

Аналіз наявних концепцій професійної підготовки вчителів (В. Бондар, В. Буряк, В. Євдокимов, Л. Кондрашова, В. Моторіна, О. Киричук, М. Михальченко, В. Ковальчук, О. Пехота, В. Сластьонін, В. Монахов, Н. Хмель, Т. Яценко та ін.) дає можливість сформулювати такі узагальнення:

- професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя передбачає цілеспрямовану діяльність для засвоєння знань студентами, що будуть використані для стимулювання розвитку особистості учня та для забезпечення підготовки до неперервного професійного розвитку;
- професійна підготовка усвідомлюється як система, що становить єдність змісту, структури, цілей навчання та виховання студентів, способів реалізації набутих знань, умінь і навичок у роботі з учнями;
- основними функціями професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є соціально-гуманітарна, психолого-педагогічна, фахова, практична підготовка;
- метою і результатом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є підготовленість майбутнього вчителя до професійної діяльності, найважливішою характеристикою якої є професійна компетентність вчителя.

За умови такого підходу, цільовим орієнтиром професійної підготовки є компетентний фахівець, що здійснюватиме професійну діяльність на високому професійному рівні.

Погоджуємось із зауваженнями О. Деминського про те, що головним виконавцем усієї багатогранної роботи з фізичного виховання в школі є вчитель фізичної культури, який є відповідальним не тільки за проведення уроків, але і за фізичне виховання учнів взагалі, включаючи всі різновиди форм та методів, які використовуються в цій роботі. Автор зазначає, “що учитель фізичної культури – особа в школі помітна, найбільш активна та діяльна. Він є «генератором» руху, як у прямому так і переносному значенні, і тому до його професійної підготовки – особливі вимоги” [5, с. 461-463].

Істотний недолік традиційної системи професійної підготовки вчителів у педагогічних ВНЗ полягає в її відриві від шкільної практики. Нові науково-педагогічні ідеї із запізненням втілюються в навчальних планах, програмах і

підручниках для вищої школи. На цьому також наголошує Н. Ткаченко, вважаючи, що однією з причин кризової ситуації в здоров'ї населення є відставання від сучасних вимог усіх напрямів підготовки та перепідготовки фахівців з фізичної культури. Знання, що студенти одержують у стінах вищих закладів освіти, швидко застарівають, тому постає завдання підготувати фахівця, здатного легко адаптуватися до змін, спроможного до інноваційних пошуків [19, с. 348-352].

Перед вищими навчальними закладами, що готують майбутніх учителів фізичної культури, постають завдання цілеспрямованого розвитку найважливіших властивостей педагога, його залучення до активних способів освоєння соціального, наукового і культурологічного досвіду з метою його подальшого використання у навчально-виховній діяльності з учнями.

Українські науковці Т. Однолеток, М. Лянной стверджують, що професійна підготовка вчителя фізичної культури є складною і багатогранною системою, що базується на таких специфічних принципах: [11, с. 204-208]:

- **принцип неперервності освіти** (злиття базової та подальшої підготовки до трудової та суспільної діяльності в єдиний, цілісний освітній процес, який сприяє формуванню стійкого інтересу й потреби в постійному поповненні знань та удосконаленні практичних умінь і навичок);

- **принцип інтегративності** (планування безперервного процесу підготовки, що відбувається по висхідній лінії як інтегративне ціле відносно самостійних складових);

- **принцип фундаменталізації** (полягає не у засвоєнні навчальних предметів, традиційно віднесених до фундаментальних, а в широті та ґрунтовності, які забезпечують у перспективі професійну мобільність фахівця, розширюють його професійну компетентність, формують готовність до оперативного реагування на можливі зміни у сфері професійної діяльності);

- **принцип гуманізації** (перенесення уваги із засобів професійної підготовки (методів, форм, способів) на суб'єкт професійної підготовки (студента); врахування особистісних цілей і інтересів студентів, наповнення олюдненим змістом навчальних дисциплін, застосування активних методів і форм навчання, де оволодіння знаннями здійснюється в процесі пошуку істини, зіткнення думок, поглядів, позицій, розвитку самоконтролю і самооцінки студентів);

- **принцип самостійності** (можливість студентів самим визначати траєкторію оволодіння професією; стрижнем самостійної роботи студента є наявність пізнавальної задачі та способу її розв'язання без прямої допомоги з боку викладача або з мінімальним його втручанням, при цьому самостійна діяльність студента завжди спрямована на перехід від способу відтворення до принципово іншого творчого вирішення завдань) й ін.

На думку В. Афоніна та О. Сениці, зміст поняття “професійна підготовка студентів інститутів фізичної культури” з урахуванням змісту загального поняття “підготовка” можна розглядати в кількох аспектах, а саме:

- **з точки зору її організаторів** – це процес створення науково-педагогічними працівниками й керівниками умов для цілеспрямованого фор-

мування і розвитку в майбутніх спеціалістів компетентності та здатності до професійної діяльності;

- **з точки зору студентів** – це процес досягнення ними необхідного рівня підготовленості, який би забезпечив готовність до виконання дій за призначенням;
- **як результат професійної підготовки** – це готовність її суб'єктів до професійної діяльності.

Отже, підготовка вчителя є процесом, спрямованим на досягнення кінцевого результату, зумовленого соціальним замовленням суспільства, який виражається в понятті «готовність вчителя до професійної діяльності».

Зазначимо, що в Державному стандарті початкової загальної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462) вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів у рамках освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» передбачають оволодіння учнями питань олімпійської тематики. Аналізуючи інші державні документи, а саме чинні навчальні програми для учнів 1-4 та 5-11 класів, ми відзначили, що питання з олімпійської освіти внесені до розділу «Теоретико-методичні знання» із предмета «Фізична культура», а для учнів 1-4 класів у програму внесено тестові завдання для оцінювання теоретичних знань, які обов'язково містять питання з олімпійської тематики. Також програма має інформацію для вчителя фізичної культури про олімпійську освіту.

У цій ситуації на передній план виходить проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Ця проблема є актуальною і потребує подальших досліджень з метою з'ясування: сучасних психолого-педагогічних поглядів на підготовку майбутніх учителів до адаптації у швидкоплинних умовах сучасного ринку освітніх послуг з його високими вимогами до особистості педагога і його підготовленості до формування творчої особистості учня; структури та рівнів готовності майбутнього вчителя до олімпійської освіти молодших школярів; сучасного стану підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури до олімпійської освіти з учнями загальноосвітніх навчальних закладів; теоретичного обґрунтування змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів в процесі фахової підготовки.

Ураховуючи кваліфікаційні вимоги щодо соціально-виробничої (професійної) діяльності випускника ВНЗ освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» можна відзначити думку В. Сергеева про те, що вчитель як суб'єкт олімпійської освіти повинен: 1) володіти знаннями, вміннями і навичками гуманістичної організації педагогічного процесу в цілому; 2) володіти певними особистісними якостями, що характеризують його як людину-гуманіста [16, с. 91-92].

Отже, типологічними, професійними характеристиками суб'єкта олімпійської освіти можна вважати наступні. По-перше, він повинен любити людей, бути терпимим і доброзичливим; повинен мати знання, вміння і навички

організації педагогічного процесу з позицій особистісно орієнтованого підходу і гуманістичної направленості; мати ґрунтовні знання про виникнення, розвиток і функціонування Олімпійських ігор і олімпійського руху, сутності олімпізму і фізичної культури; знати і вміти організовувати олімпійську освіту для різних соціальних груп. Важливо, щоб він керувався у своїй педагогічній діяльності і повсякденному житті основними принципами та ідеалами олімпізму [16, с. 92].

На підставі теоретичного аналізу наукової літератури і власного досвіду, поняття **«підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів»** розуміємо як процес опанування студентами цілісною системою теоретичних знань у галузі олімпійської освіти та усвідомлення їх як професійно значущих, формування на їхній основі професійних умінь і навичок у галузі вказаної педагогічної діяльності, формування системи мотивації щодо оволодіння знаннями, уміннями й навичками реалізації олімпійської освіти молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Афонін В., Сениця А. Теорія і практика професійної підготовки студентів інститутів фізичної культури (ІФК) як педагогічна проблема. Молода спортивна наука України : зб. наук. праць у галузі фізичної культури і спорту. Львів : НВФ «Українські технології», 2004. Т. 4. С. 7–10.
2. Вакалова Л. Г., Орлова Э. А., Гетман Е. П. Некоторые итоги анализа учебных планов подготовки специалистов по управлению спортом. Теория и практика физической культуры. 2003. № 3. С. 51.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. - К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 376 с.
5. Деминский А. Ц. Основы теории и методики физического воспитания. Донецк, 1995. 520 с.
6. Ємельянова Н. Л. Підготовка майбутніх вихователів до роботи над засвоєнням старшими дошкільниками народознавчої лексики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04: Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т (м. Одеса) ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2003. 20 с.
7. Жабаков В. Е. Исследование представлений студентов педагогического вуза о профессиональной деятельности в сфере физической культуры. Теория и методика физической культуры. 2007. № 10. С. 23–25.
8. Котова Е. В. К вопросу о современном состоянии профессиональной подготовки учителя физической культуры. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. монографія. за ред. Єрмакова С. С. Харків : ХДАДМ (ХХП), 2007. № 6. – С. 160–164.
9. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : автореф. дис. на

- здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти”. Тернопіль, 2002. С. 8.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Освіта. 2002. 24 квіт.-1 трав. (№ 26). С. 2–4.
 11. Однолюток, Т. В., Лянной М. О. До проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури [Текст]. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції : [у 2 т.]. МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Ін-т фізичної культури ; [відп. ред. М. О. Лянной ; наук. ред. Т. О. Лоза]. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. Т. 2. С. 204–208.
 12. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие для студентов и аспирантов вузов. [М.В.Буланова-Топоркова и др.]. 2-е. изд., доп. и перераб. Ростов н/Д : Феникс, 2002. 543 с. : ил., табл. (Высшее образование).
 13. Педагогическая антропология = An educational anthropology : учеб. пособие / авт.-сост. Б. М. Бим-Бад ; Ун-т Рос. акад. образования. Каф. пед. антропологии. М. : Изд-во УРАО, 1998. 575 с. (Библиотека антропологии).
 14. Каиров И. А. , Петров Ф. Н. Педагогическая энциклопедия. М., Т. 3.: Советская энциклопедия, 1966. С. 549.
 15. Петренко С. А. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку основних рухових умінь і навичок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”. К., 2007. С. 8.
 16. Сергеев В. Н. Гуманистическая направленность реализации олимпийского образования: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. М., 2003. 200 с.
 17. Степякова Н. Е. Профессиональная подготовка будущего педагога в процессе изучения дисциплин педагогического цикла : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08. Пенза, 2007. С. 3.
 18. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект). Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України ; Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с. : іл.
 19. Ткаченко Н. Шляхи вдосконалення кадрового забезпечення галузі фізичної культури і спорту. Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту. [Вип. 8: У 4-х т]. Л.: НВФ „Укр. технології”, 2004. Т. 4. С. 348–352.

We summed up the conclusions of scientists about the concepts of «training», «vocational training», «vocational training of the physical education teacher». We formulated the author's definition of the concept of «preparing future physical education teachers for the Olympic education of junior pupils,» as a process of mastering by students the integral system of theoretical knowledge in the field of

Olympic education, and their awareness as professionally significant, the formation on their basis of professional skills and abilities in the field of the indicated pedagogical activity, formation of a system of motivation for mastering the knowledge, skills and abilities of the implementation of the Olympic education of junior pupils in general educational institutions.

Key words: training, vocational training, Olympic education, physical education teacher.

Отримано: 25.04.2018

УДК 796–085.825:616.71

Р. С. Бутов

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ПРИ ХОЛЕЦЕСТИТІ І ЖОВЧЕКАМ'ЯНІЙ ХВОРОБИ

У статті розглядаються особливості застосування засобів фізичної терапії при захворюваннях на холецистит і жовчекам'яну хворобу. Розкриваються вибір і обґрунтування засобів в залежності від періоду реабілітації.

Ключові слова: лікувальна фізична культура, масаж фізіотерапія, холецистит, жовчекам'яна хвороба

Постановка проблеми. Захворювання органів травлення займають одне з перших місць у структурі загальної захворюваності. Вони часто виникають у людей найбільш працездатного віку, викликають тривалу тимчасову непрацездатність, нерідко призводять до інвалідності.

До захворювань органів травлення відносять гастрит, виразкову хворобу шлунка і дванадцятипалої кишки, коліти, холецистит, спланхноптоз (опущення внутрішніх органів) тощо. Причиною хвороби може бути порушення регулюючої функції ЦНС, часті стреси, нерегулярне і неякісне харчування, інтоксикація, паління, зловживання алкоголем, інфекція, слабкість м'язів живота. Загальними проявами захворювань органів травлення є біль, печія, відрижка, нудота, блювота, пронос, запор, зміни апетиту, підвищена дратливість. Хвороби мають хронічний перебіг із загостреннями і ремісіям [5].

Захворювання органів травлення лікують комплексно – медикаментозно, дієтотерапією, вживанням мінеральних вод, психотерапією, застосовують фізичну реабілітацію.

Аналіз актуальних досліджень Лікувальну фізичну культуру при захворюваннях органів травлення застосовують на всіх етапах реабілітації хворих. Лікувальна дія фізичних вправ виявляється у вигляді чотирьох основних механізмів, серед яких на перший план виступає механізм нормалізації функцій та трофічної дії [2].

Органи травлення знаходяться у складних взаємозв'язках з вищими відділами ЦНС, підкорковими центрами, зоровим, нюховим, смаковим